

วิเคราะห์การเข้าถึงความสุขของผู้เป็นหนี้ตามหลักโศกวิทยา 4

AN ANALYSIS OF THE DEBTOR'S HAPPINESS GROWTH ACCORDING TO FOURFOLD DIVISION OF WEALTH

พายุ ภูคำวงศ์¹Phayu Phukhamwong¹¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: phayu.p@outlook.com

Received: 2 August 2020; Revised: 19 September 2020; Accepted: 24 November 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ทั่วไปที่ว่าด้วยเรื่องของหนี้ และ 2) ศึกษาวิเคราะห์วิธีปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความสุขของผู้เป็นหนี้ตามหลักโศกวิทยา 4 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ทั่วไปที่ว่าด้วยเรื่องของหนี้ สภาพชีวิตของคนเราบางคนมีความผูกพันอยู่กับหนี้ที่ตนสร้างไว้อย่างไม่จบสิ้น สาเหตุหลักของการเป็นหนี้ คือ พฤติกรรมบริโภคนิยมและอบายมุข ผู้ที่เป็นหนี้เงินกู้ตามหลักกฎหมายประเภทหนี้ในระบบ มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ทำให้ชีวิตผู้เป็นหนี้มีความทุกข์และมีผลกระทบต่อ สังคม เศรษฐกิจ หากผู้เป็นหนี้สามารถบริหารสินเชื่อหรือเงินกู้เพื่อการบริโภคของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเข้าถึงความสุขในชีวิตได้

วิธีการเข้าถึงความสุขของผู้เป็นหนี้ตามหลักโศกวิทยา 4 1) การใช้จ่ายทรัพย์สินให้มีการวางแผนการใช้อย่างพอประมาณ มองเห็นคุณค่าด้วยปัญญาว่าเพื่อให้เกิดคุณภาพหรือประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง โดยใช้หลักสันโดษ 3 มาสนับสนุนแนวปฏิบัติ 2) การออมทรัพย์ ต้องมีการใช้จ่ายอย่างประหยัดเพราะการใช้จ่ายอย่างประหยัดทำให้มีเงินเหลือเก็บทำให้สามารถเก็บออมเงินไว้ใช้ได้ให้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และใช้หลักจักร 4 มาสนับสนุนแนวการปฏิบัติตน (3) การลงทุน ใช้ทรัพย์สินส่วนที่ 3, 4 เพื่อการลงทุน จะทำให้ทรัพย์สินเพิ่มพูนขึ้น พระพุทธศาสนายังมีหลักปาปณิกธรรม สำหรับนักลงทุนที่ดี คือ จักขุมา มีวิสัยทัศน์ดี วิธูโร มีความชัดเจนในธุรกิจดี และนิสสยสัมปันโน มีความพร้อมเรื่องเงินทุนและปัจจัยการผลิต และใช้หลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 มาส่งเสริมให้การลงทุน จะทำให้ได้รับผลสำเร็จและเกิดความสุขในชีวิตได้ในที่สุด

คำสำคัญ:

ความสุข,
ผู้เป็นหนี้,
หลักโศกวิทยา 4

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to study general Knowledge about the debt and 2) to analyze a practical way of the happiness growth According to the fourfold division of wealth. This research was conducted based on Documentary Research Methodology and concluded with descriptive analysis.

The result of the study found that: General knowledge about the debt referred to the people's daily live in accordance with the continuously-made debt, A main cause of this debt was consumerism and a way of destruction, A number of the debtors who got the legal loan increased continuously. The result caused suffering and affected greatly on societies and economics. If the debtors could manage a credit or a loan for self-consummation efficiently, they could get happy in life.

A way of the Debtor's Happiness Growth according to the Fourfold Division of Wealth was in the following aspects. The first division was to pay wealth according to the plan of moderate payment for the high quality or great benefits in life by means of the threefold contentment. The second division was to save up wealth by paying economically and saving money for life according to a set of four virtues (Cakka). The third division was to make the investment for increasing a pile of wealth. Buddhism provided papanika-dhamma for a good investor: Cakkuma (a good vision), Vidhuro (clear understanding of business) and Nissaya-sampanno (good preparation of capital and factors of production). Moreover, it was necessary to use the principle of gain for this life to support the investment for more success and happiness in life.

Keywords:

*Happiness,
The Debtor's,
The Fourfold
Division of
Wealth*

บทนำ

ในคำสวดมนต์ที่ว่า ชาตปิทุกขา แปลว่า แม่ชาติ คือการเกิดก็เป็นทุกข์ ถ้ามองตามพระบาลีนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกว่า พระพุทธศาสนามองการเกิดเป็นเรื่องทุกข์ เป็นเรื่องไม่สบายจนกระทั่งบางคนบอกว่า พระพุทธศาสนา มองโลกในแง่ร้าย ความจริงที่ว่าการเกิดเป็นทุกข์นี้เป็นการพูดไปตามเรื่องของสภาวะธรรม หมายถึง การเกิดหรือปรากฏขึ้นของสังขาร หรือพูดให้ชัดก็คือการปรากฏของ ชั้น 5 เมื่อชั้น 5 ปรากฏพร้อมบริบูรณ์ก็เป็นชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551, น. 4) การดำเนินชีวิตจะต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และสุขภาพอนามัย ซึ่งแต่ละชีวิตต้องพบเจอมากน้อยแตกต่างกันไป เพราะ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ กลุ่มชน และสังคม จึงต้องมีหลักการ กติกา ข้อตกลงร่วมกัน จนกลายเป็นระเบียบแบบแผน โดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนล้วนต้องการความสุขอิสรภาพของชีวิตเกิดขึ้นเมื่อเราสามารถเข้าถึงความสุขอันประณีตจากภายใน จนแลเห็นว่าความสุข

จากวัตถุลึกลับเหล่านั้นทั้งหายาและเข้มข้นระดับด้วยทุกข์ ยิ่งสามารถประจักษ์ถึงสัจธรรมจากการเพ่งพินิจภายใน จนแลเห็นว่า ความยึดติดถือมั่นในตัวตนเป็นรากเหง้าแห่งพันธนาการและความทุกข์ทั้งปวง การเป็นอิสระจากความยึดติดถือมั่นในตัวตนจึงจะเกิดขึ้นได้และนั่นคือ การบรรลุถึงชีวิตอิสระอย่างสมบูรณ์ (พระไพศาล วิสาโล, 2553, น. 44)

บางคนมีความสุขจากการมีวัตถุสิ่งของ บริวาร มีเกียรติยศ และเป็นที่ยกย่องนับถือของคนอื่นในสังคม หรือความสุขจากการได้ทำงานตำแหน่งดีๆ มีเงินเดือนสูงๆ มีสามีหรือภรรยาที่ถูกต้อง มีลูกที่น่ารัก ความสุข คือ การมีรูปร่างดี หน้าตาดี มีร่างกายที่แข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ และได้กิน ดื่ม อยู่ในสอร์อยสนุกสนานจากการ กินกาม เกียรติ การพนันน้ำเมาและสิ่งยั่ววนอื่นๆ (ธรรมปราโมทย์, 2535, น. 195)

ปัจจุบันใครที่ไม่เป็นหนี้ต้องนับว่าเป็นคนที่โชคดีที่สุด เป็นคนที่น่าจะมีสุขมากที่สุด เพราะโลกในยุคนี้เหมือนกับปีบบังคับทางอ้อมให้คนต้องตกเป็นทาสวัตถุนิยม เป็นสังคมบริโภคนิยมซึ่งการเป็นหนี้บางครั้งก็เกิดจากความเต็มใจ แต่บางครั้งก็เป็นหนี้ที่เกิดขึ้นอย่างไม่ได้ตั้งใจ หรือเป็นหนี้เพราะไม่รู้เท่าทันกลวงของระบบเศรษฐกิจ นี่ยารัฐบาลไทยในปัจจุบันทำให้คนไทยทุกคนต้องเป็นหนี้ตั้งแต่เกิด คนที่จนอยู่แล้วก็จะยิ่งจนและทนทุกข์ต่อไปอีก พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้วว่า "ทฬัททียิ ทุกขํ โลกํ ความจนเป็นทุกข์ในโลก" "อิณาทานํ ทุกขํ โลกํ" การกู้หนี้เป็นทุกข์ในโลก ในอินสูตร อังคตปริกขาย ฉกกนิบาต พระพุทธเจ้าได้กล่าวถึงคนจนไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ความเป็นคนจน เป็นทุกข์ของบุคคลผู้บริโภคคามในโลกล คนจนเข็ญใจยากไร้ ย่อมกั้ม กั้มแล้วย่อมรับใช้ดอกเบี๋ย การไม่ใช้ดอกเบี๋ยตามกำหนดเวลา เจ้าหนี้ทั้งหลายย่อมทวงถามเขาถูกเจ้าหนี้ทวงแล้วไม่ให้ เจ้าหนี้ทั้งหลายย่อมติดตามเขา เมื่อเจ้าหนี้ติดตามทันไม่ให้ทรัพย์ เจ้าหนี้ทั้งหลายย่อมจองจำเขา แม้การจองจำจะเป็นทุกข์ของบุคคลผู้บริโภคคามในโลกล” (อง.ฉก.ก.(ไทย) 22/316/320.)

สำนักงานสถิติแห่งชาติทำการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556 โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกเดือนในทุกจังหวัดทั่วประเทศทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลในช่วงมกราคม - ธันวาคม 2556 โดยนำเสนอเฉพาะข้อมูลที่สำคัญๆ คือ รายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สิน และการกระจายรายได้ของครัวเรือน ซึ่งพบว่า ในปี 2556 ครัวเรือนในประเทศไทย มีรายได้และค่าใช้จ่าย เฉลี่ยเดือนละ 25,194 และ 19,061 บาท ตามลำดับ มีหนี้สินเฉลี่ย 163,087 บาท ซึ่งคิดเป็น 6.5 เท่าของรายได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557, น. 5)

ในประเด็นของหนี้ครัวเรือนที่มีหนี้สินในระบบ และนอกระบบ จากครัวเรือนทั่วประเทศที่มีหนี้สินพบว่า ส่วนใหญ่ครัวเรือนเป็นหนี้ในระบบ โดยครัวเรือนที่มีหนี้ในระบบอย่างเดียวย้อยละ 91.7 และครัวเรือนที่มีหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบร้อยละ 3.7 สำหรับครัวเรือนที่มีหนี้นอกระบบ อย่างเดียว มีเพียงร้อยละ 4.6 และพบว่าจำนวนเงินเฉลี่ยที่เป็นหนี้ในระบบ สูงกว่านอกระบบถึง 49 เท่า (159,816 บาท และ 3,271 บาท ตามลำดับ) โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ซึ่งหนี้ในระบบสูงกว่าหนี้นอกระบบประมาณ 32 เท่า (130,930 บาท และ 3,970 บาท ตามลำดับ) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557, น. 6)

อิทธิพลของการแสวงหาความสุขและความพอใจจากการบริโภคในสังคมไทยก่อให้เกิดการแสวงหาอย่างฉาบฉวย คือ ต้องการได้เงินเร็วด้วยการกู้ยืมมา นั่นหมายถึงการนำเงินที่จะได้ในอนาคตมาใช้จ่ายล่วงหน้า กระทั่งอนาคตที่จะมาอ่อนล้าลง เพราะเงินนี้ได้ลดน้อยลงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ขัดสน แร้นแค้นยิ่งขึ้นไปอีก (สามารถ เติจ๊ะวงศ์, 2545, น. 13)

สรุปได้ว่า หนี้ครัวเรือนของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นปัญหาใหญ่ที่ทุกรัฐบาลต้องเร่งแก้ไข การเป็นหนี้จะมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชากรในประเทศ และระบบการบริหารจัดการทุกระบบ การเป็นหนี้ทำให้เกิดความทุกข์ หลักธรรมทางศาสนาเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เป็นหนี้สามารถมีความสุขในท่ามกลางของการเป็นหนี้ได้ เพราะทุกข์สุข คือ สภาวะธรรมที่เกิดขึ้นด้วยเหตุปัจจัยที่สอดคล้องสัมพันธ์กับหลักการทาง

พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ หลักไตรสิกขาและหลักโภควิภาค อริยสัจ อันเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสมดุลของตัวของมนุษย์เองเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การเข้าถึงความสุขของผู้ที่เป็นหนี้ตามหลักโภควิภาค เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจให้ชัดเจนในเรื่องของหนี้ยิ่งขึ้นและสามารถใช้การปฏิบัติตามหลักโภควิภาคให้เกิดความสุขได้อย่างถูกต้องตามแนวทางของพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ทั่วไปที่ว่าด้วยเรื่องของหนี้
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การเข้าถึงความสุขของผู้เป็นหนี้ตามหลักโภควิภาค

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา

- ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแหล่งทั้งชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิข้างต้นมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ประกอบกับพรรณสนะแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย แล้วสรุปผลของการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อมูลที่ได้มาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความรู้ทั่วไปที่ว่าด้วยเรื่องของหนี้

หนี้ตามหลักกฎหมาย คือ ความผูกพันกันทางกฎหมายของบุคคล สองฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าหนี้กับฝ่ายลูกหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ลูกหนี้ กระทำ ละเว้นการกระทำ และโอนทรัพย์สินให้แก่ฝ่ายของตน ซึ่งหน้าที่นั่นก็คือ การปฏิบัติชำระหนี้นั่นเอง ตามความเข้าใจของคนทั่วไปแบ่งหนี้เงินกู้เป็น 2 ประเภท คือ หนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ ส่วนหนี้ตามหลักพุทธศาสนา ได้แบ่งเป็นหนี้ตามความในหลักอริยสัจ และหนี้ตามหลักจริยธรรม ซึ่งมี 4 อย่าง คือ หนี้ชีวิต หนี้บุญคุณ หนี้กรรม และหนี้ทรัพย์สินเงินทอง

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเปรียบเทียบเป็นบุคคลาธิฐานเรื่องความทุกข์ของผู้บริโภคคามไว้ว่า คนจน ย่อมกู้หนี้ การกู้หนี้ก็เป็นทุกข์ และคนไม่มีศรัทธาในกุศลธรรม ไม่มีหิริในกุศลธรรม ไม่มีโอตตปเปในกุศลธรรม ไม่มีวิริยะในกุศลธรรม ไม่มีปัญญาในกุศลธรรม เรียกว่า คนจนในอริยวินัย เมื่อไม่มีกุศลธรรมเหล่านี้ ย่อมทำความชั่ว ทางกาย วาจา ใจ การทำความชั่วเช่นนี้ เป็นการกู้หนี้

2. วิเคราะห์การเข้าถึงความสุขของผู้เป็นหนี้ตามหลักโภควิภาค

หลักการของโภควิภาคมีปรากฏอยู่ในสังคาลกสูตร เริ่มจากการที่พระพุทธเจ้าได้แสดงความหมายในการให้วิทิศ 6 ตามหลักธรรมวินัย ให้แก่ สังคาลกมาณพได้เข้าใจ และก่อนหน้านั้น ยังมีปรากฏในเรื่องของการใช้สอยบริโภค เสนาสนะ และ การคลัง เช่น พระพุทธเจ้า ได้แต่งตั้งพระอานนทขึ้นทำหน้าที่บริหารจัดการโภค

ทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งหลักการของโภควิภาค คือ การแบ่งทรัพย์หรือการจัดการบริหารทรัพย์สมบัติที่หามาได้ออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งสำหรับใช้เลี้ยงชีวิตของตนเอง ครอบครัวและญาติมิตรให้มีความสุขคิดเป็นร้อยละ 25 อีกหนึ่งส่วนสำหรับเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น เช่น เกิดทุกข์ภัย ภัย ภัย ภัย ภัย ภัย ภัย หรือการได้รับเหตุอันไม่คาดฝันเช่นเกิดอันตรายต่างๆ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 25 และอีกสองส่วนสำหรับการลงทุนเพื่อทำให้ทรัพย์งอกเงย เพิ่มพูนขึ้นมากคิดเป็นร้อยละ 50 เมื่อรวมกันแล้วทั้งหมดก็เป็นร้อยละ 100 พอดี ส่วนวิธีการเพื่อเข้าถึงความสุขความสุขของผู้เป็นหนี้ สรุปความได้ว่า (1) การใช้ทรัพย์ส่วนที่ 1 ให้มีการวางแผนการใช้ที่พอดี พอประมาณ ด้วยวิธีการตระหนักรู้และมองเห็นด้วยปัญญาว่ามุ่งที่จะใช้จ่ายทรัพย์เพื่อให้เกิดคุณภาพหรือประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง โดยใช้หลักสันโดษ 3 เข้ามาส่งเสริมแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุข (2) การใช้ทรัพย์ส่วนที่ 2 ต้องมีการใช้จ่ายอย่างประหยัดเพราะการใช้จ่ายอย่างประหยัดทำให้มีเงินเหลือเก็บทำให้สามารถเก็บออมเงินไว้ใช้ได้ให้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และใช้หลักจักร 4 มาสนับสนุนแนวการปฏิบัติตน (3) การใช้ทรัพย์ส่วนที่ 3,4 การลงทุนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ทรัพย์เพิ่มพูนขึ้น พระพุทธศาสนายังมีหลักธรรมของนักแสวงหาหรือนักลงทุนที่ดี เรียกว่า ปาปนิกรรม คือ จักขุมา มิวีสัยทัศนดี วฐุโร มีความชัดเจนในธุรกิจดี และนิสสยสัมปโน มีความพร้อมเรื่องเงินทุนและปัจจัยการผลิต หลักธรรมที่ส่งเสริมให้การลงทุนที่จะทำให้ได้รับผลดีและเกิดความสุขได้ คือ หลักกฏธัมมิกัตถประโยชน์ 4

ดังนั้นการบริหารการเงินตามหลัก โภควิภาค 4 จะทำให้เกิดคุณค่าต่อชีวิต เป็นประโยชน์ทั้งในปัจจุบันคือประโยชน์เพื่อตนเอง ครอบครัว ญาติมิตรสหายและประโยชน์ในอนาคตดังนี้ (1) ประโยชน์ในระดับกฏธัมมิกัตถะ คือประโยชน์ในปัจจุบันหรือประโยชน์สำหรับตนเอง ครอบครัว เมื่อปฏิบัติได้ตามหลักของโภควิภาคตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว ย่อมไม่ประสบปัญหาด้านการเงิน หรือผู้ที่กำลังมีความทุกข์จากการเป็นหนี้ ก็จะทำให้การใช้ชีวิตดำเนินไปสู่เส้นทางแห่งความสุขได้ (2) ประโยชน์ในระดับ สัมปรายกัตถะ คือประโยชน์ในอนาคตหรือในภายภาคหน้าเมื่อปัจจุบันไม่ประสบปัญหาด้านการเงิน การดำเนินชีวิตในอนาคตย่อมมีหลักประกันว่าจะไม่ประสบกับปัญหาที่ไม่คาดคิด หรือเมื่อประสบกับปัญหาที่ไม่คาดคิดย่อมมีวิธีแก้ไขไปได้ด้วยดีเพราะได้วางแผนเตรียมพร้อมไว้แล้ว ซึ่งผลจะส่งผลดีต่อสังคมในที่สุด

อภิปรายผล

ความรู้ทั่วไปที่ว่าด้วยเรื่องของหนี้ พบว่า หนี้ตามหลักกฎหมาย คือ ความผูกพันกันทางกฎหมายของบุคคล สองฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าหนี้กับฝ่ายลูกหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ลูกหนี้ กระทำ ละเว้นการกระทำ และโอนทรัพย์สินให้แก่ฝ่ายของตน ซึ่งหน้าที่นั้นก็คือ การปฏิบัติการชำระหนี้นั่นเอง ตามความเข้าใจของคนทั่วไปแบ่งหนี้เงินกู้เป็น 2 ประเภท คือ หนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ ส่วนหนี้ตามหลักพุทธศาสนาได้แบ่งเป็นหนี้ตามความในหลัก อธิสสูตร และหนี้ตามหลักจริยธรรม ซึ่งมี 4 อย่าง คือ หนี้ชีวิต หนี้บุญคุณ หนี้กรรม และหนี้ทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งสอดคล้องกับ จิต เศรษฐบุตร (2541, น. 24) ให้คำจำกัดความว่า หนี้ เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่ง การกระทำแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ (1) กระทำ (2) ละเว้นการกระทำ และ (3) การโอนทรัพย์สิน

วิเคราะห์การเข้าถึงความสุขของผู้เป็นหนี้ตามหลักโภควิภาค พบว่า วิธีการเข้าถึงความสุขของผู้เป็นหนี้ตามหลักโภควิภาค (1) การใช้จ่ายทรัพย์ ให้มีการวางแผนการใช้อย่างพอประมาณ มองเห็นคุณค่าด้วยปัญญาว่าเพื่อให้เกิดคุณภาพหรือประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง โดยใช้หลักสันโดษ 3 มาสนับสนุนแนวปฏิบัติ (2) การออมทรัพย์ ต้องมีการใช้จ่ายอย่างประหยัดเพราะการใช้จ่ายอย่างประหยัดทำให้มีเงินเหลือเก็บทำให้สามารถเก็บออมเงินไว้ใช้ได้ให้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และใช้หลักจักร 4 มาสนับสนุนแนวการปฏิบัติตน (3) การลงทุน ใช้ทรัพย์ส่วนที่ 3,4 เพื่อการลงทุน จะทำให้ทรัพย์เพิ่มพูนขึ้น พระพุทธศาสนายังมีหลักปาปนิ

กรรม สำหรับนักลงทุนที่ดี คือ จักขุมา มีวิสัยทัศน์ดี วิรูโร มีความชัดเจนในธุรกิจดี และนิสสยสัมปันโน มีความพร้อมเรื่องเงินทุนและปัจจัยการผลิต และใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 มาส่งเสริมให้การลงทุน จะทำให้ได้รับผลสำเร็จและเกิดความสุขในชีวิตได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2545, น. 36) กล่าวว่า การรู้จักความพอดี พอประมาณ (มัตตัญญูตา) ในการบริโภคหรือใช้จ่ายทรัพย์จะเป็นระดับที่ คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจ (ความสุข) มาบรรจบกัน ด้วยวิธีการตระหนักรู้และมองเห็นด้วยปัญญาว่ามุ่งที่จะ ใช้จ่ายทรัพย์เพื่อให้เกิดคุณภาพหรือประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง หรือก็คือการพิจารณามุ่งแสพ “คุณค่าแท้” คือ คุณค่าที่สนองความต้องการคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นการคิดถึงแก่นหรือคุณประโยชน์ที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย เช่น อาหารมีคุณค่าที่แท้จริงอยู่ที่การหล่อเลี้ยงให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงมีกำลังในการทำหน้าที่การงาน เสื้อผ้ามีคุณค่าอยู่ที่การป้องกันความร้อนหนาว แมลง เป็นต้น ต่างจาก “คุณค่าเทียม” คือ คุณค่าเพื่อสนองความอยากแสพสิ่งปรนเปรอตนหรือตัณหาที่ไม่จำกัด

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

หนี้ตามหลักกฎหมาย คือ ความผูกพันทางกฎหมายของบุคคล สองฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าหนี้กับฝ่ายลูกหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ลูกหนี้ กระทำ ละเว้นการกระทำ และโอนทรัพย์สินให้แก่ฝ่ายของตน ซึ่งหน้าที่นี้ก็คือการปฏิบัติการชำระหนี้นั่นเอง ตามความเข้าใจของคนทั่วไปแบ่งหนี้เงินกู้เป็น 2 ประเภท คือ หนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ ส่วนหนี้ตามหลักพุทธศาสนา ได้แบ่งเป็นหนี้ตามความในหลัก อธิสสูตร และหนี้ตามหลักจริยธรรม ซึ่งมี 4 อย่าง คือ หนี้ชีวิต หนี้บุญคุณ หนี้กรรม และ หนี้ทรัพย์สินเงินทอง

วิธีการเข้าถึงความสุขของผู้เป็นหนี้ตามหลักโศกวิทยา (1) การใช้จ่ายทรัพย์ ให้มีการวางแผนการใช้อย่างพอประมาณ มองเห็นคุณค่าด้วยปัญญาว่าเพื่อให้เกิดคุณภาพหรือประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง โดยใช้หลักสันโดษ 3 มาสนับสนุนแนวปฏิบัติ (2) การออมทรัพย์ ต้องมีการใช้จ่ายอย่างประหยัดเพราะการใช้จ่ายอย่างประหยัดทำให้มีเงินเหลือเก็บทำให้สามารถเก็บออมเงินไว้ใช้ได้ให้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และใช้หลักจักร 4 มาสนับสนุนแนวการปฏิบัติตน (3) การลงทุน ใช้ทรัพย์ส่วนที่ 3,4 เพื่อการลงทุน จะทำให้ทรัพย์เพิ่มพูนขึ้น พระพุทธศาสนายังมีหลักปาปนิกรรม สำหรับนักลงทุนที่ดี คือ จักขุมา มีวิสัยทัศน์ดี วิรูโร มีความชัดเจนในธุรกิจดี และนิสสยสัมปันโน มีความพร้อมเรื่องเงินทุนและปัจจัยการผลิต และใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 มาส่งเสริมให้การลงทุน จะทำให้ได้รับผลสำเร็จและเกิดความสุขในชีวิตได้ในที่สุด

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐ ควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่างๆ ที่เป็นบทลงโทษให้เด็ดขาด ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องของหนี้และการกู้ยืม เช่น จัดหา และให้บริการแหล่งเงินทุนที่เป็นธรรมแก่ประชาชน บังคับใช้กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ที่ว่าด้วยเรื่องหนี้และการกู้ยืมอย่างเป็นธรรม ดังที่ปรากฏให้เห็นกันบ่อยครั้ง จำพวกธุรกิจที่ปล่อยเงินกู้ จนสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน หรือพวกที่ค้าขายสิ่งที่มีผิดกฎหมาย ค้าขายยาเสพติด ธุรกิจที่เอารัดเอาเปรียบแรงงาน เป็นต้น พร้อมทั้งนำเสนอออกสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ แผ่นพับ หนังสือคู่มือ เพื่อให้ได้รับทราบกันอย่างทั่วถึง ขณะเดียวกันคณะสงฆ์และองค์กรภาคเอกชนควรร่วมกันรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินชีวิตตามหลักของไตรสิกขา และหลักโศกวิทยา ที่เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้จ่ายทรัพย์ที่ถูกต้องหรือยกย่องคุณงามความดีของผู้ที่ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต และใช้จ่ายทรัพย์ของตนเพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคม เพื่อให้เป็นแบบอย่างคนดีที่สังคมควรปฏิบัติตาม

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสุขของการจัดเศรษฐกิจครัวเรือน ตามหลักพุทธธรรมเรื่องโภควิภาคของชาวพุทธในสังคมไทย
2. ควรศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- จิต เศรษฐบุตร. (2541). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธรรมปราโมทย์ (2535). *สุขกายสุขใจ : ในสังคมที่วุ่นวาย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เมตตาธรรมา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *คติธรรมแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระไพศาล วิสาโล. (2553). *ก้าวสู่ชีวิตใหม่ สุขใจในร่มธรรม*. นนทบุรี: ปิ มีเดีย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สามารถ เตชะวงศ์. (2545). *ค่านิยมและพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติสังคม.

